

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 10 07 09 009 6

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DR
405
A53

Akcura, Yusuf
Eski "Sura-yi ummet"de
cikan makalelerimden

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

آق چوره اوغلی یوسف

ایکی «سورایات» ده چیقان مقاله لریمدن

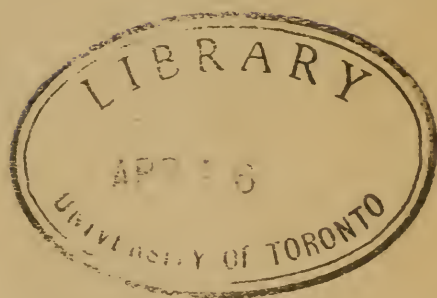
باشلانغیچ . — قدر . — غلوخو فسکی نك نطقی اوزرینه
مطالعہ . — برتومیہ . — شرق مسأله سنه دائر . —
نور وظلمت . — روسیہ اخلاقله دائر .

فیئاتی ۶۰ پارہ در

استانبول — طنین مطبعه سی

۱۳۲۹

DR
405
A53

باشلانغچ

پاریس ده یازیلوب مصرده طبع ونشر ایدیلن « شورای امت » جریده سنه ، اون ، اونبر ییل اول ، مکر بن ده بعض یازیلر یازمش ایتمش . کچن کون بردوستمک اوینده « شورای امت » قولله کسیونی قاریش-دیریرکن ، اونلری عادتاً کشف ایدر کبی اولدم . ومحرر کچنلرجه پک معلوم برضعف ایجابی ، یازیلریمی هیچ اوشه نمدن بر دفعه ده اوقودم . اوقورکن ، « شورای امت » اداره سنده قطعی بر اساس اوله رق قبول ایدیلش « سلطان حمید تورکیه یی اولدیریور ، مدحت پاشا قانون اساسیسی دوای کلدن ، بر دفعه او اعلان اولندی ، وطن قورتولور ، کیدر . « دستورینه ، دستور بنیطنه تماماً اویدورولوب یازیلماقارینی کوردنم . بوکا بر آز حیرت ایتدم ، فقط خیلی ممنون اولدم . غزته نك صاری یاپراقلری اوستنده اون سنه اختیارلامش دوشونجه لریمدن بعضیلری ، بکا شیمدی بیله دوغری کبی کلیور [*] . اونلرک ، آرتق کورنمز اولمش « شورای امت » ده کومولوب قالمه لرینه کوکلم قائل اولمادی ؛ بعضیلرینی آیروب باصدیرمه یه قرار ویردم . او قراردن ایشته بوکوچوک رساله طوغدی . اوقویان بولنورسه طبیعی سوینه جکم .

استانبول ، ۱۷ تشرین اول ۳۲۹

آه میره اوغلی یوسف

[*] شمدی ده جلب دقت ایتمه سنی ایسته دیکم جمله لری ، « طنین » ک یکی حرفلریله دیزدیرتدم .

قدر ...

« ليس للانسان الا ما سعى »

عثمانلى دولتى انقراض اوچورومنه دوغرى يووادلانيور .
عثمانلىلر بوكونده مسعود دكلدرلر . براز احوال جهانى كورمك
ايسته ينلرايچريسنده ، بو حقايقى اوكرنمه ين همان هيچ قلمادى .
هر حال وحادثه يه سبب ويا اسباب بولونديغنى قبول ايدنلرايچون
بونلركده سبب ويا اسبابى بولونمق اقتضا ايدر . عثمانلى دولتى
داخلنده كى اجناس ومذاهب مختلفه اصحابندن اكثريتى تشكيل
ايدن مسلمانلرك چوغى بو حادثه وحاله پك بسيط ويكانه سبب
بولمقده درلر : قدر ...

فى الحقيقه اسلاميتك عقايدندن برى ده قضا وقدره ايمان
ايتمكدر . فقط « قضا وقدر مسئله سى » ، مسئله مشكل الحلى
كرك اسلاميتده ، كركسه اوندن اول كلن اديان ومذاهب فلسفيه
ايله اوندن صوكر ا ظهور ايدن متفكرين وفلاسفه عندنده ،
قطعى برصورتده حل اولونامامشدر ، دينه بيلير .

علمای اسلام ، بوابده کی تدقیقات و تفکرات عمیقہ لری
 و مباحثات شدیدہ لری نتیجہ سی ، هنوز زمان سعادتدن پک
 اوزاقلاشلمامش ایکن بیلہ ، « جبریہ » و « قدریہ » نامیلہ
 یکدیکرینک ضدی ایکی فرقہ یه آیرلمشدی . جبریہ دینلن
 مذهب سالکینی بشرده هیچ بر اراده و اقتدار کورمیور ،
 انسانی قدر النده بر بازیچہ بی اختیار تصور ایله یور ؛ قدریہ
 ایسه ، بالعکس انسانی اراده سنده مختار و هر اراده ایتدیکی
 شیء اجراده صاحب اقتدار قبول یغنی جناب خالقک
 مخلوقاتی بالجمله اراده و افعالنده تماماً حر و سربست براقدیغنی
 و مخلوقک اراده سیله افعالی خلق و ایجاد ایله دیکنی ادعا
 ایدیوردی . اهل سنت یغنی مذهب ماتریدی منسوبینی بوایکی
 ادعای رد ایله وسطی بر حالی ، مخلوقده « اراده جزئیہ » نک
 وجودینی قبول ایله دیلر : انسان بر فعلک اجراسنی اراده ایدر ؛
 و جناب خالق ، اوفعلی خلق ایلر .

دولت عثمانیه داخلنده کی مسلمانلر ، اعتقادات ظاهره لریله
 اهل سنت و جماعتدن ایسه لرده حقیقتده « مذهب جبریہ » یه
 منسوبدرلر ، دینه بیلیر . چونکه ، اراده جزئیہ ایله اونک
 نتیجہ سی اولان اختیار و اقتدار شخصیدن زیاده جبریونک
 قبولی وجه ایله قدرک ، بوتون اراده ، اختیار و اقتدار شخصی یه
 محل براقیه جق صورتده کی قدرت تامه سنه اعتقاد ایدرلر .
 بونک چوندرکه بالجمله حادثات کائنات کی دولت لرینک انقراضی ،

کندیلرینک سعادتسزلکنی ده قدره ، مجرد قدره اسنادایلر لر .
اعتقاده مذهبی اهل سنت و جماعت اولان بر مسلم ایچون
بویولده اعتقاد ایسه جائز دکلدر .

صوک زمانلرده قدر فکری یکی بر لباس ایله تجلی ایتدی:
بعض ذوات ، « قدر » رینه « پادشاه » قویدیلر ؛ دولتک
انقراضه ، عثمانیلرک سعادتسزلکنه سبب یکانه پادشاه ، ده
دوغریسی ۲۶ سنه حکم سورن « عبدالحمید » در ، دیدیلر...
علی العموم حیات اجتماعیه ده اشخاص مهمه نک نفوذی ،
تأثیری پک مهم اولدیغی انکار ایدیله مز ؛ حتی بعض متفکرین ،
حادثات تاریخیه یی ، ذوات مهمه تأثیریه تفسیر ایتک یولنده
اورتیه نظریات بیه قویمشلردر . باخصوص تورکلرک رئیس لرینه
اطاعتی ، تورک رؤسائنک افراد ملتی اوزرنده کی نفوذ عظیمی ده
بالطبع ، بوتأثیری آرتدیرمه یه یارار . بناءً علیه ، عبدالحمیدک ،
بوتون اجدادی کبی تحت حکمنده کی افراد و بالخاصه تورکلره
تأثیری دو قونمش اولدیغی شبهه سزدر . لکن بوتأثیر ، نه قدر
عظیم اعتبار ایدیلر سه ایدیلر سین ، قوجه بر هیأت بشریه نک
احوال روحیه سنی ، طبایع اصلیه سنی ، اموراتصادیه و اجتماعیه سنی
تغیر و بردولتک ماضی سنی ، حالی و استقبالی ، خلاصه بوتون
حیاتی تبدیل ایده جک قدر بویوک وقوتلی اولاماز . عثمانلی
دولتنک انقراضه ، عثمانیلرک سعادتسزلکنه اسباب سائر

آرامق لازمدر ، « قدر » ه « پادشاه » اسمنی ویرمک کشف
اسبابده چوق ایلرله مک صایلاماز .

غایه حیات ، مقصود وجود ، عقل بشر ایچون بیلنمسی
امکانسر دینه جک قدر قراکلق و مجهول ایسه ده ، ناشرین
ادیان و مؤسسین مذاهب فلسفیه نک اکثریسی بومسئله مغلقه
ومظلمه بی وحی والهام وقوه عقل وتفکر ایله حل ایتدک ،
دیمشلردر . وسائط مختلفه ایله یادارینده ، یاخود داریندن بریسنده
سعادت بولمق ، اکثریسنجه وجودک ، حیاتک مقصود و غایه سی کی
تلقی اولونمشدر .

اشبو غایه یه وصول ایچون توصیه واستعمال اولونان اصول
ایکی ضد جهته سائق ، دینه بیلیر : مهد ظهوری هند اولان
ادیان وفلسفه ، حرص وهوسی ، آرزوی حیاتی اولدورمک ،
خلاصه حیات دنیادن قورتولمق ایله سعاده وصول ممکن اولدیغنی
ظن ایدرلر ؛ ادیان سامیه ایله فلاسفه غربیه نک چوغنی ایسه
سعادت دنیویه و اخرویه ایچون دنیاده سعی وترقی بی توصیه
ایلرلر .

اسلام ، « لیس للانسان الاماسی ! » بویوره رق ، سعادت
دارین ایچون « سعی » ی امر ایدر . نظر عقل و محاکمه ،
دنیا ده سعادت ، هندو و یاتیه تلیدر دن زیاده آنغلو - ساقسون

و جرمنلرده کورمک ظننده بولونديغدن سعادت دنيويه آنجق
سعی و ترقی ایله امکان وصولی ، قبوله مجبور اولور .

حالبوکه ، دولت عثمانیه داخلنده بولونان مسلمانلر ،
« قدر » ی یا کلش تلقی ایتمکدن دولایي ، سبب مصائب اوله رق
« قدر » ی اتهام ایتدکلی کبی سعادتی ده بخش و احسان « قدر » دن
بکلر لر . بو واهی امیدایسه سعلرینک تناقصنه سبب اولور .

بناءً علیه دولت عثمانیه نك انقراضی ، عثمانیلرک عدم
مسعودیتی اسباب مختلفه سندن بری ، بلکه اک مهمی ، « قدر »
دئل ، « قدره » یا کلش اینانمق ، اراده جزئیّه مزدن استفاده
ایتمک ایسته میه رک هر مصیبتی مختلف وجهله تجلی ایدن قدره
اسناد ایتمک ، و هر لطفی اوندن بکله مکدر [*] . سعادتی بولمق ،
دولتی انقراضدن قورتارمق ایچون ، اراده جزئیّه مزه
کووده نه رک سعی ایتمک ، یعنی کندی مزه ، نفس-مزه مراجعت
ایتمک لازمدر .

مصیبت و سعادتی سعی ذاتیمزدن خارج بر قوتده ، قدرده ،
پادشاهده . . . آراملی یز .

« نجات و سعادت کندی مزده در ! »

۹ مایس ۱۹۰۲

[*] قدرک اطفکار اولمق اوزره اک صوک تجلیسی ده حکومت
اجنبیه نك « حرکت معاونت کارانه لری » صورتنده در .

غلخوفسكى نك نطقى اوزرينه مطالعه

۱۶ نجى عصر ميلادیده ، اك فسيح مستملكاتہ واك قوی بحريه يه مالک اسپانيا تحت قراليسنه ارتا جالس اولمش ، شارلمان دن قالمه امپراطورلق تاجنى اتخاب اولنه رق کيمش شارلکن ، اوزمانك سليمان اولدن صو کرا اك قوی الشکيمه بو حکمداری ، فرانسه يي شرقدن جنوبدن ، قره دکزدن حديد و آتش ايله صيقيشديروب ، ايلیکلرينه قدر شوالیه اولان متعظم فرانسوای عثمانلی پادشاهندن استدعاى معاونت قيلمه يه مجبور ايتمش ، فرنك مورخلرينك تعبيرنجه « پك خريستيان قرال » ايله خليفه اسلامك اتفاقه سبب اولمشدى .

اك بيوك برأديمز طرفدن نيجه خوارقك مهده ظهورى اولمق اوزره کوستريلن بو عصر دن اعتبار آدرکه بر قاچ يوز سنه دوام ايدوب ، تاريخ عمومينك اك قانلى صحيفه لريني وجوده کتيرن عثمان - هابسبورغ - بوربون خاندانلرى آرالرنده کی دهشتلى دوئلولر ابتدا ايلر : عثمانليرجه نيچه سرحداتى غوغالرى ، حادثات طبيعیه وعاديه صيراسنه کچمش ؛ فرانسزلرجه هابسبورغلره قارشى محاربه ، عادتا مقدس وملى برعنه اولمشدى .

اشبو محاربات متوالیه، بواوچ مملکتک برچوق قانی آقیده رق، اولدقجه ضعفلرینی انتاج ایله مشدی. اوستریالی حکمدارلر، عصرلرجه سورن بوضعف اورمنازعاتدن باشقه، زیرسلطنتلرنده کی ممالکده ظهور ایدن محاربات ایله ده چوق خربالانمشلردی.

دولت عثمانیه ایسه، یالکیز نهمچه لیلرله دکل، بوتون آوروپا نصاراسیله حرب وجدالدن هیچ خالی قالامامش وبالخاصه ۱۸ نجی عصرک باشلرندن اعتباراً، امواچ بحر کبی آز فاصله ایله بربرینی متعاقب کلن موسقوف ضرباتنه قارشى قوممقله اوغراشمش اولدیغندن، مذکور عصرک نهایتلرینه دوغری سلیمان قانونی نك وارثلری، بویوک رقیبی شارلکنک وارثلرندن ده زیاده قوت وعظمتلرینی غائب ایتمشدیلر.

شارلکنک وارثلری اُسکی اقتدار وقوتی ضایع ایدهرک صرف دبدهلی بر عنواندن عبارت قالان « مقدس روما جرمن امپراطوری » لقبی ۱۹ نجی عصر ابتدالرینه قدر طاشیمقده دوام ایتدیلر سده، فرانسه اختلال کبیرینک دوغوردینی بر داهیه بو امپراطورلغه صوک ضربه بی ایندی رهرک، مشارالیهی اولکنه نسبتله سونو کجه بر لقب، « اوستریا امپراطوری » لقبی المغه اجبار ایتش، دهشتلی قلیجیله آلمانیا وایتالیادن سوروب چیقارمشدی.

متفقینک ناپولیونه غلبه سیله مترنیخ آنده کی اوستریانک

آروپا آهنگ دولیسی اداره ایتدیکی زمانلر ، بوأسیکی حکومت ، عظمت سابقه سنی تکرار قازانمش کی کورونورسده ، بو حال اوزون زمان دوام ایدم من : فرانسه اختلالنک صاحبدینی برکتلی « تخم ملیتدن » آوروپاده عثمانلی پادشاهندن صو کرا أکچوق متضرراولان بردولت ، شبهه سز آوستریا امپراطورلنی اولمشدر . مترنخک اینجه لکبری ، دیپلوماتلقلری ، حتی ظلملری ؛ شوارتسنبورگک ، حرکاتی بیسارقه نمونه براقه جق قدر ذکا ومتاتی ؛ ویندش غرایتس ، راده تسکی کی جنراللرک شدت مفرطه لری ؛ امپراطورلرک قالبدن قالبه کیرمه لری ؛ بو تخمک نشو ونماسنه ونهایت هابسبورگلرک ایتالیا و آلمانیدان قطعاً قوغوله رق ، قالان مملکتلرینک ده همان مستقل ایکی پارچه به بولونمسنه ، وحتى استقبال ایچون دهها زیاده تقسیم ایتسی احتماللرینه مانع اولامادی .

آرتاق آوستریا ایچون شمال ، وشمال غربی وغرب جنوبی حدودلری همان تماماً قاپانمش ؛ قرون وسطی دنبری دوام ایدن Drang nach Osten ی تعقیب وظیفه سی آنجق قالمشدی . لکن روسیه نک کوندن کونه آرتان قوت وشوکتی ، آلمان مدینتی ایچون عادتا بروظیفه مقدسه کی متلقی « شرقه ایلرولمه » یه برسد تشکیل ایتمکه مجرانک شرق جنوبی یه چورلمه سی ضروری اولمش ، یعنی آوستریانک نظرینی ، صوک زمانلرده دهها زیاده اهمیتله ممالک عثمانیه یه توجیهی ایتالیا و آلمانیدان

قوغولوب شرقده روسیه طرفندن ییقلماسی امکالسز قوی
بردیواره راست کلمه سندن نشأت ایتشدیر .

آوستریا بالقانلره دوغری اولان صوک حرکتلرندهده ،
شرقده کی قورقونچ قومشوی اوکنده بولمشدی : عصرلردنبری
بر احتیاج طبعی ، عادتاً بر حکم قدرله طیش دکزلره متوجهاً
اوزانان ، یاییلان روسیانک آق دکزه دوغری حرکتنه
چارپدی .

اوج مجاور دولتک وضعیت سیاسیه لری هنوز تمامیه تعین
ایتمه مش ایکن آوستریا امپراطورلرینک چار ویا چاریجه لرله
بالاتفاق سلطانلره تعرضلری کورولورسهده ، ده اوزمانلر بیله
اختیار قونیچ کبی دور آندیشلر ، آوستریانک منفعت حقیقیه سی
نه متفقاً ، نه منفرداً سلطانلر مملکتنه تعرضده دکل ، بلکه سلطنت
عثمانیه نک بقای وجودنده اولدیغنی باغیره باغیره سویله مشلردی .
فی الحقیقه ، دولت عثمانیه نک بقای وجودنده هابسبورغلر
دولتی منفعتدار ایدی ؛ زیرا ، علی الاطلاق هر دولت ایچون
قوی الشکیمه بر دولتدن زیاده ، ضعیف وتعرضه غیر مستعد
بر دولت ایله همحدود اولمق ، ایستر تعرضدن مصون قالمق ،
ایستره توسیع أراضی ایده بیلیمک ایچون فائده لیدر . دولت
عثمانیه نک زوال وجودی تقدیرنده رینه کله جک دولت ، اوزمانلر
همان هیچ شبهه سز روسیا دولتی اوله جنی جهته آوستریا شرقدن

اولدینی کبی جنوبدنه موسقوف قوتیله چوریلش بولنه جق ،
 آرتق بالقان طرفدن یر قازانق امکانی بوسبوتون مستحیل
 اولدقن فضله جنوبده کی اسلاو اراضیسنی غائبایتمک قورقوسنه
 بیله اوغرایه جقدی ؛ ثانیاً ینه علی الاطلاق هر دولت ، دیگر
 بر دولتمک ، باخصوص قومشو بر دولتمک بویومه سی قوتلنمه سی
 حالده ، تبدلن اقدمکی نسبتی ، موازنه یی محافظه ایچون بویومک ،
 قوتلنمک ، « تضمینات » آلمق ایستر . بوتضمیناتی آله جغندن
 آمین اولمازسه یاخود ، آله جغنی تضمیناتک رقیبی حصه سندن دون
 اوله جغنه قانع ایسه ستاتوقو (Statu quo) نک بقاسنه طرفدار
 اولور .

روسیالونک ممالک عثمانیه طرفدن توسیع حدود ایله تزید
 قوت و ثروت ایتدیکی تقدیرده آوستریا ینه عثمانیلر زیاننه ،
 عینی درجه ده اکتساب منافع ایده میه جک یعنی تقسیمده روسیایه
 دوشن حصه آرسلان حصه سی اوله جقدی .

لکن اونودولما ملیدر که بر دولتمک بقاسنده منفعتدار اولان
 دیگر بر دولت بو بقادن امید ی منقطع اولورسه ، یاخود رقیب
 ویا رقباسنک حرکاتنه ممانعت ایده مزسه ، محافظی اولدینی دولتمک
 اؤک مضر ومهلمک بر اسکی دوستی اولمش اولور : لهستانک
 تقسیمندن زیاده محافظه سنی ایسته یین آوستریا ، روسیا و پروسیانک
 وبالخاصه پروسیانک مقاصدینه مانع اولاما یجه مقسملرک اوچنجیسی
 اولمقدن وغالیجیای آلمقدن هیچ چکینه مشدر ...

آوستریا دولتی، ۱۸ نجی عصر دن اعتباراً، روسیانک بالقانلره صاحب اولما ماسیچون، « تمامیت ملیکیه عثمانیه نك » محافظه سی منافع حقیقیه سی اقتضاسندن اولدیغنی کورمش واو یولده چالیشمش ایدی . ۱۹ نجی عصر ك طلوعیله برابر ، تمامیت ملیکیه عثمانیه یی رخنه دار ایدن دیگر بر قوت ، « افکار ملیه » بالقان یارم آطه سنه قدر انتشار ایدر ك شبه جزیره نك شمال وجنوبنده بعض حکومت رشیم لری میدانه چیقار کبی اولمشدی . عینی قوتك تأثیریه دولتلرینك تحللندن قورقان هابسبورغ امپراطور لری ، منافع داخلیه وخارجیه الجا آتی ایله ، دولت عثمانیه موجودیت سیاسییه سی - هیچ اولما زسه آوروپاده تحت - تهدیدده بولوندیران بویکی آفته قارشى ده ، عثمانلی پادشاهلرینك متکاسی اولدیلر .

هر نه قدر ، كرك مطالعات سیاسیة معروضه ، كركسه صوك زمانلرده اهمیت کسب ایدن خصوصات اقتصادی مقتضاسندن اوله رق آوستریا - مجارستان حکومتی صوك شرق بحراننك عدم حصولنه چالیشمقلاہ برابر ، حکومت عثمانیه نك خطالری ، روسیانك حرصی ، بالقانده کی خرسیتیان عنصر ك غیرت فداکارانه سی ، آوروپا دولتلرندن بر قسمنك مجتنب داورانماسی ، عثمانلیلر زیاننه انکلترده او آرهلق حصوله کتیریلن بر جریان افکار ... کبی اسباب مختلفه بو سعیک ثمره دار اولماسنه مانع اولمش ایسه ده بحرانك نهایتده دوستی ضررینه ، رقیبندن چوق استحصال

فایده‌ایده‌بیلمشیدی. لکن روزگارک دائماً بویله موافق اُسمه‌سی
محمل اولدینی ایچون ، مساعد احوال دن بالاستفاده آوستریا -
مجارستان امپراطورلغی ، روسیه چارلغیه ، بالقانلرده
Statu quo نك محافظه‌سی مقصد ظاهریسی اوزرینه ۱۸۹۷
سنه‌سی اویوشمش وبوصورتله ایکنجی بر شرق بحرانك ،
مهماًمكن ، اوکنی آلمق ایسته‌مشدر.

احوال تاریخیه دن وصوک مقاوله شفاهیة نك اشاعه‌ایدیله بیلن
اقتسامدن مستخرج معلوماته کوره ، آوستریا - مجارستان
امپراطورلغك دولت عثمانیه حقنده کی نظری شو وجه ایله
تلخیص اولنه بیلیر :

روسیه نك دولت عثمانیه ضررینه توسعنه ممکن اولدینی قدر
مانع اولمق ؛ بالقان حکومات صغیره سنك ده‌ها زیاده توسع
ایتمه‌لرینه چالیشمق ؛ بناءً علیه دولت عثمانیه نك موجودیت
ووسعت حاضره سنی محافظه‌ایتمك ؛ بونک‌چون شرقده قاریشقلغك
وقوعنه میدان ویرمیه رك مسئله شرقیه نك آچلما ماسنه غیرت
ایتمك ؛ بونک‌چون ده دولت عثمانیه اداره داخلیه سنك دوزمه‌له سنی
ایسته‌مك ؛ دیمك اولورکه آوستریانك بوکونکی شرقی پولتیقه‌سی ،
اوته‌دنبری اکثریا اولدینی کی محافظه‌کاردر. لکن ... لیکن دائماً
خاطر دن چیقاریلما ملیدرکه محافظه‌ه‌حاله موفق اولما مادی می ،

دولت عثمانیه نگا ک بویوک ، اگ قیمنلی برپارچه سنی «موازنه»
سیاسیه « حقیچون ایلاک اول ایسته یه جکده اول ستریادر .

ایسته تاریخی ، دولت عثمانیه قارشی سیاحتی ، بدرجه یه
تصویر اولنان آوستریا - مجارستان امپراطورلغک خارجیه ناظر
مشرکی قونت غلوخوفسکی ، هر سنه بر معتاد آوستریا - مجارستان
« دهله غاسیونلرنده » ایراد ایتمکده اولدینی نطق مهم سیاسی
بوسنه مجارستان ترانک مرکز اداره سی اولان ، بودا - پشته
شهرنده م (بزم اسکی بودین ولایتی مرکزنده !) قرائت ایتمکده .
غلوخوفسکی ، صوک زمانلرده بقا ودوامی شبه یه اوغرامش
اتفاق مثلك حال سابقی تعدیل ایدیلکسزین تجدید اولنه جغنی
بیان ایتدکن صوکرا آوستریا - مجارستان ایله روسیه آراسنده
باقانلر حقنده کی مقاوله دن ، مقاوله شفاهیهدن ، دهها زیاده
تفصیلات و حرارتله بحث ایدیور . بو او یوشمه دن مقصد بالقانده
اغتشاشانه مانع اوله رق ، محافظه صلح و آسایشه چالیشمق ؛
وبوبابده دولتین بیننده حادث اوله بیله جک هر دورلو اختلافاته ،
ایکیسی آره سنده کی صیقی و متمادی مناسبت ایله ، محل ویرمه مکدر .
بو مقاوله نك ، صرف ادامه صلح کی بر مقصد ظاهری
ایله مستور ، دهها مادی دهها حقیقی مقاصدی ، مقاصد بشریه سی
اولدینغی ، بالآخره ایراد اولونان جمله لر ایضاح ایله یوز :
۹۷ مقاوله سنك مقصد حقیقیسی ، « شان و نفوذ سیاستی » دیه

ياكلش تلقيب اولونان اصول مهلكك وجوده كله-نه ؛ روسيا و آوستريانك شرقده كي وضعيت سياسيهرينك ، موازنت تامه و قطعيهرينك خالمدار اولماسنه ؛ بالقان حكومتلرينك مقاصد ذاتيهرليچون نزاغرينه ميدان بر اقامقدن زياده ، منطقه نفوذ تشكيلنه يول آچيله رق روسيا و آوستريا آراسنده مشكلاتك تزييدينه (دقت !) سبب اولماق ايچون ، مذكور حكومتلك امور داخليله رينه مداخله به مانع اولمقدر .

قونت غلخوفسكي ، ۹۷ اويوشمه سني ، ديپلوماتلك باروت انباري ديدكاري بالقان شبه جزيره سنده ايضاع ايديله بيله جك حريق مدهشه قارشي ، يالكز برسيغورطه كي دكل ، او حريقك اوكني آله بيله جك بر واسطه كي تلقى ايتمكه برابر جبخانه به آتش ويره بيله جك قيغلجملرك شبه جزيره ده پك زياده بولونديغني و بناء عليه بالقان احوالي مطاوبه موافق تصور ايتك كنديني آلتامق اوله جغني سويليور .

خارجيه ناظرينك فكرنجه ، بو تهلكه لي وضعيتي احداث ايدن « اختلال قوميتلرينك كيتدجه متزايد حرركات اغتشاش آورانلري » و « اداره ملكيه عثمانيه نك صوك درجه يي بولان شايان آسف حايدر » . شيمدي به قدر يانغينك ظهورينه ، روسيا و آوستريانك اخطاراتي و « عثمانلي دولتلك هر قيامي قايتمه به آماده احوال عسكريه سي » مانع اوله بيلمش ايسه ده ، بوندن صوكراده بو ايكي چاره نك كافي كله جي حقه ده بو دور آنديش

دیپلومات شبه‌لیدر . بو جهته برکون اولوبده بر فلاکت
عظیمه ظهور ایتمهک ایچون ، ویانه وپترسبورغ قابینه‌لرینک
دها صیقی اتحادی لزومنی بیان ایدیور ؛ دیگر طرفدن دولت
عثمانیه زمامدارانه عاقلانه نصیحتلرده بولونیور .

بوکون دولت عثمانیه‌نک محافظه‌حالنده نفع‌ذاتیسى بولونان
آوستریا - مجارستان دولتنک خارجیه‌ناظرى آغزندن چیقماق
اعتباریه‌دولت عثمانیه رجال حکومتجه بویوک بر دقت‌واهمیتله
تلقیسى ایجاب ایدن ودوغریدن دوغرییه مشارالیه‌م خطاب
اولونان نصایح مبحوئه عیناً بروجه آتیدر :

« بو حوالیده صلحی اخلال ایده‌جک فسادى منع ایچون
ایده‌جکمز بالجمله مساعینک مثمر اولاییلمه‌سى ، دولت عثمانیه‌نک
تدابیر مداواتکارانه آلماسنه متوقفدر . دولت عثمانیه بوخصوصی ،
منافع ذاتیه‌سیچون نظر دفته آمالیدر . زیرا دوست دولترک
حقیقی وپایدار معاونت‌لرینه کووونه‌مز .

« برطرفدن مأمورین عثمانیه‌نک تأدیبات اجراسى لزومنده
حدودی تجاوز ایتمه‌لری ؛ دیگر طرفدن ، کچنلرده روسیه
طرفدن واقع تأمیناتک روحنه توفیقاً ملکنه اصلاحات اداره
ادخال ایلهمه‌سى شرط‌لریله ، دولت عثمانیه تمامیت ملکیه‌سنی
محافظه ایده‌بیلیر .

« آرزو اولنورکه دولت عثمانیه وقت کچمهدن بو تلقیناتی
قبول ایله اقتضاسنی اجرا ایتسین ؛ بو قبول ، سیاست عمومیه‌ده
Statu quo نك ادامه‌سیچون لازمدر .»

خارجیه ناظرینک بحث ایتدیکی روسیه تلقیناتنک نه دن عبارت اولدینی مجهول اولمقله، اوبابده اداره افکاردن صرف نظرله یالکیز علی الاطلاق اصلاحات اجرایی، تأدیباتده حد معروفي تجاوزدن اجتناب اولماسی توصیه لرینه تماماً اشتراک، موسیو غلوخوفسکی ایله برابر، « وقت کچمه دن » بو توصیه دن اولیای امور دولت عثمانیه نك مستفید اولمالری منی اولنور .

« وقت کچمه دن » سوزینه پک چوق دقت اولمالیدر . وقتک پک چابوق کچه بیلمه سی قورقولیدر . بالذات مشارالیه نطقنی متعاقب ، بودجه مذاکره می اثناسنده ، کندیسنه خطاب اولونان متعدد سؤاللره ویردیکی جوابلردن بریسی بو « وقت » ک نه قدر چابوق کچه بیله جکنی کوسترییور: « بالقانلرده Statu quo غیرمتناهی بر زمان ایچون ، برپولتیقه نك مقصدی اولماز . وضعیت حاضره ممکن اولدینی قدر ادامه اولنور، لکن آرزومن خلافنده پولتیقه نك دکشمه سنی مقتضی بعض حالات ظهور ایدرسه، مشکلاتی صلح پرورانه تنظیمه چابالامق لازمکلیر ... »

بر توصیه

« فترت یونانیه » دن بری وقوعه کلوب مملکتمزك بر پارچه سی آیرلقله ، ملت عثمانیه نك بر قسمی اکسیلمکله نهایت بولان مختلف اختلالله دقت ایدیلسه ، عصیان چیقارتان قومیتلرک هان دائماً عینی اصول استعمال ایلهدکلی کورولور: خرستیان تبعه عثمانیه بی اسلام همشهریلری اوسته تسلیط ایتک، مسلمانلری صبرلری توکننجه قدر ، هر واسطه ايله ازعاج واغضاب ایلهدرک قتل عامه وخرستیانلرک مال وملکنی یغما وتخریبه مجبورقیلمق، وصوکرآ ، آوروپایه مراجعتله ، «وحشی مسلمانلرک ، ظلملرینی ، تعصبلرینی ، کندیلرینک مغدوریتنی کوستره رک آوروپا خرستیانلرندن امداد ایسته مک ، « ترک بویوندیریغندن ، خلاص بولمادقجه بوتلمفرسا حالدن قورتولامیه جققرینی سویله مک .

آوروپا یالکز نتیجه احواله باقار . وقوعاتک سبینی وطرز جریانی براز دقتله تحقیق ایتش اولسه کوروردی که مسلمانلر هیچ بر محله ایلک اوکجه تعرضه باشلاماشلردر: اولاً عصیان

قومیتلرینه آلت اولان همشهریلری ، اونلرک مال ، ملک ، جان و ناموس و حتی جمله سندن قیمتدار بیلدکلری دینلرینه تعرض ایتمشدر . اونلر طرفنده اولدورلمش چوجوقلر ، آنه لر ، بابالر ، تخریب ایدلمش اولر ، تارلالر واردر . بیچاره مسلمانلر ، بوتون بو تعرضاته ، لاحول اوقویه رق صبر ایتمش دورمشدر . حکومت ، بوکی حالاتده وظیفه سی اولدینی وجه ایله مشوقلری ، عاصیلری ، زاندارمه سیله ، عسکر یله تأدیب ایده رک ، ساکن یاشایان تبعه یی حمایه و محافظه ایله جکی یرده ، اسلام اهالی یه تشویقات مجرمانه ده بولونمشدر . حکومتدن بو تشویقاتی کورن اسلاملرده ، مدافعه ایله باشلایه رق کیت کیده قیزیشمش ونهایت تعرضه قیام ایلمشلردر . اسلاملر دائما ، حکومتک کوته بیندکی وملاحظه سزلنی وکنیدیلرینک جهالتی سیئه سیله بو مدافعه ومقابل تعرضلرینک ، عادتامیدان حربده اولدینی کی ، مملکتلری ، دولتلری نفغه اوله جغنی صائمشلر وکوستریلن هر شدتک مملکتتمزک بر پارچه سی قوپماسنه ، بر قسمی اکسیلمه سنه سبب اولدیغنی اصلا عقلارینه کتیره مه مشلردر .

اشبو مقابل تعرضه مقصدلرینه ایرن اختلاجیلر ایسه ، یا جسارتسزلکلری ویا فدا کارلقلری جهتیله مدافعه نفس ومالده بولونمامش ، کندی طرفلرنده مادی زیانک زیاده اولسنه سبب اولمش ویا مخصوص چالیشمشلردر . حتی بو آراق بعض اختلاجیلرک اسلام ذی وقیافته کیره رک کندی مذهبداشلرینی قتل واضرار ایله دکلری بیله کورولمشدر .

وقوعاتك شو يولده كى جريانى آوروپا طرفندن بيطرفانه
تحقيق ايديلوب اوكره نيك ايسته نسه ايدى ، اسلاملك اوزرينه
يوكله تيلان مسؤليت خيلدن خيلى يه تخفف ايتمش اولوردى .
هيئات ! وقوعاته اصلا باقلماز ، باقلمق ايسته نمز ؛ يالكز
نتيجه يه كوز آتيلير :

« خريستانلر اسلامله نظراً چوق زيان كورمشلر ؛
بناءً عليه مظلومدرلر ... اسلاملك زيانى جزئيدر ؛ بناءً عليه
ظالمدرلر ... »

ايشته شوايكي قضيه يه ابتناء آوروپانك اُك نامدار رجال
أدبيه وسياسيه سى طرفندن دورلو دورلو اسملرله منظوم ومنشور
رساله لر ، كتابلر ، مقاله لر نشر اولنور ؛ مهيج نطقلر اوقونور ؛
قونفرانس لر ويريلير ؛ مؤتمزلر جمع اولونور ؛ ونهايت يا يونان
قراللى ، يا بلغار بلكلكى تشكىل ايدر . يا بوسنه ويا كريد
الدين كيدر .

بونلر هپ اولوب بيتمش ايشلردر ؛ آرتق تاريخه عائددر .
فقط تاريخ ، ماضى يي ياد ايتديره رك ، مستقبل حقنده درس
ويرر . بالقان ياريم آطه سنك منتهاي جنوبنده وياخود طونه
ايله بالقانلر آراسنده كچن بو وقوعاتك بر عينك واردار ،
اينجه قره صو حوضه لرنده ياخود وان كولى اطرافنده تكررى ،
همده ياقين بر زمانده تكررى پك محتملدر . باخصوص روم
ايليدن كلن خبرلر ، اختلافلى قوميتلرلر عثمانلى بلغارلىنى

آياقلانديره رق ، ايش كوجايريله ، چيفت چبوقلريله مشغول ،
 آسوده اسلام قومشولرينه تعرض ايتدير دكلريني بيلديرييور .
 بوجهته عموم مسلمان وطنداشليمزه كال اهميته توصيه
 ايدر زكه نرده اولور سه اولسون ، اكر خرستيان
 قومشولري طرفدن تعرضه اوغرارلر سه همان حكومت
 محليه ي ايفاي وظيفه دعوت ايتسينلر . عاصيرك تاديپ
 وتنكيلى حكومتك ، ژاندارمه نك ونهايت عسكرك وظيفه سيدر .
 مدني دعواسنده بولونان مملكتلرده ، بر باشي بوزوق كندی
 كندينه احقاق حق صلاحيتني حازدكلدر . حكومت وظيفه سنده
 تكاسل ايدر سه - كه مع التأسف اكثر يا بوتكاسل . كوروليور -
 اوني صيقيشدير مق ، احكام قوانيني اجرايه دعوت واجبار
 ايتك لازمدر . أهالی دائماً تدافعي بر وضعيته بولونمالی يغني
 مدافعه جان ومال ايله اكتفا ايدوب اصلا مقابل تعرضده
 بولونمالی ، وتخریب وقتال دن قطعياً صاقينملى وباخصوص
 حكومتك خرستيان قومشو و وطنداشلمى عليهنده كي توصيه
 جانيكارانه سنه اصلا قولاق آصه مالميدر . اكر مسلمانلر ،
 بودرجهده نفسلرينه حاكم اولامازلر سه ، الله أسير كه سين ،
 بر كون اولور . - اوكونده پك اوزاق دكل كيدير . -
 روم ايلدن سلانيك مناستر ، قوصوه و آناطوليدن « ولايات
 سه » نك ممالك عثمانيه دن آيريلديغني كورمك فلا كتنده
 بولونورلر .

بو توصیه و جدائیزی اوقویوب آ کلایانلر ، اوقومایان
اوقویامایان همشهریلریمزه سویله ملی ، آ کلایه جقلری صورتده
آ کلایمالیدر . حتی حکومت بیله ، - اکر جزئی حمیت
وانصافی قالدیسه - اجناس و ادیان مختلفه آراسنه نفاق
وعساوت صومق سخیف پولتیقه سندن واز کچهرک ،
مأمورلری واسطه سیله ، عموم اسلام وطنداشلیمزه بویولده
تلقیناتده بولونمالیدر .

۳ تشرین ثانی ۱۹۰۲

شرق مسأله‌سنه دائر

۱

ديپلوماتلر كنهني آچيغه چيقارمق ايشلرينه كلهين مسأله‌لره اولامبهم براسم طاقارلر؛ صوكر اومسأله حقنده او قدر چوق يازي يازار، سوز سويلرلر كه آرتق مسائل مذكوره‌نك نه دن عبارت اولديغني آكلامق، اوبر سوري تفصيلات و تفرعات آراسندن اصل ماده‌يي سه چوب چيقارمق پك كوجله شير . « مسأله شرقيه » جمله معلومه سي ده ديپلوماتلغك اونوع اختراعاتي زمره سندن در .

شوده وار كه مسأله شرقيه ، حد ذاتنده دخی هر زمان و مكانده عين معنایي حائر اوله مامش ؛ زمانه ، مكانه و حق شخصه كوره مدلولی تبدل ايله مشدر . بونكله برابر ، أليوم ا كثریت عننده « مسأله شرقيه » تركينك دلالت ايله ديكي معنا شويله تلخيص اولنه بيلير : « آوروپا دولترلينك ممالك عثمانيه يي وجوه مختلفه ايله ضبط ايتك آرزولري - و دولت عثمانيه اداره سي آلتنده بولونان اقوام مختلفه دن بعضيلرينك بر حكومت مستقله تشكيل ايتك ايسته ملري . »

نیچون ونه حقه مستنداً آروپا دولترلی عثمانلی اولکهنی
ضبط ایتک آرزوسنده درلر؟ نیچون تبعه عثمانیه دن بعضیلری
دولت متبوعه لری علیه عصیان و قیام ایله استقلال قازانمق
ایسته یورلر؟

هیأت اجتماعی بشریه نك نه کبی أسباب تأثیریه حرکت
وتحول ایله دکلرینی ، یعنی نتایج حرکات اولمق اوزره مشاهده
قیلان حادثات و انقلابات اجتماعی نك علتلری نه دن عبارت اولدیغی
تحریر و تعیین ، بین المدققین اختلاف افکاره سبب اولمشدر .
شبهه سز ، أسباب مبحوئه غایت متنوعدر : اقتصادی ، سیاسی ،
دینی ، حسی ... الخ بر چوق سبیلر موجوددر . فقط حکما
ومورخیندن بعضیلری أسباب متعدده مذکورده دن برطاقنه پک
زیاده اهمیت ویردرک ، دیگرلرینی هیچ منزله سنه ایندیرمک
ایسته مشلردر ؛ مثلاً ، انقلابات اجتماعی ده اصل سبیلرک
اقتصادی اولوب أسباب سائرده نك بوکا تابع بولوندیغی ادعا
ایله مشلردر . کچن عصرده بوفکری میدان قویان ذات مقتصدین
حکمدان « کارل مارکس » در .

منقدینک بالآخره اظهار واثبات ایتدکلری وجه ایله
بوفکرده مبالغه واردر ؛ تقید اولونمق ، جمعیتلری تحریکده
دیگر قوتلرده مستقل برریر بر اقلمق لازمدر . مع مافیه
قوة اقتصادی نك پک مهم اولدیغی ده محققدر . فی الحقیقه ،

بوتون ذوی الحیاتده مرعی اولوب ، همان سقوط أجسام و موازنه مایعات قانونلری درجه سنده قطعی بولونان برر قانون طینی ده « محافظه حیات » و « محافظه جنس » قانونلریدر . ینه همان بونلر قدر قطعی وبالخاصه انسانلر ایچنده مشاهده سی سهیل بر قانونده « تزین حیات » در ، یعنی « استحصال سعادت » در . بوقوانین طبیعیه در که انسانی یمک ، ایچمک . . . الخ کبی حوایج ضروریه سنی و بعده سعادت موهومیه وصول ایچون تصور ایتدیکی احتیاجات مختلفه سنی ایفایه سوق ایدر . بونلرک ایفاسی - که استحصال واستهلاك دیمکدر - حادثات اقتصادیه دندر . بوجهتله بالجمله حرکات و انقلابات اجتماعیه ده حادثات اقتصادیه نك یکانه دکلسه بیله اُک مهم اسبابی تشکیل ایتدیکنی قبول ضروریدر .

حادثات اجتماعیه ده أسباب اقتصادیه نك شواهمیتدن دولایی اشبو مقاله لرده ، شرق مسأله سنی وجوده کترین أسباب متنوعه دن بالخاصه اقتصادی سبیلر تحری اولنه جقدر .

أولاً ، دول مختلفه نك ممالك عثمانیه یی ضبط ایتمک آرزولرنده کی سوائق اقتصادی یی تدقیق ایدلم . ألیوم ، ملل متمدنه دینلن جمعیتلرک احوال عمومیه لری اقتصاد نقطه نظرندن مشاهده آلتنه آلینسه اُک آز تجربه لی کوزلره بیله ایلک اوکجه چارپه جق شیلر شونلردر :

نفوس تزايد ایدیور . مدنیت تسمیه اولونان حالک

ترقیسی نسبتندہ ہم علی العموم مسعود اولمق اوزرہ مقتضی
 صانیلان احتیاجات چوغالییور ؛ ہمده خلقك استحصال
 مسعودیت ایچون احتیاجاتی تنوع ایدن قسمی بویویور .
 بو احتیاجاتی استیفایه واسطه اُك واسع معناسیله ثروت قبول
 اولوندیغندن ، هر صورتله منابع ثروت اُده ایدمك ایسته نیلیور :
 هر ملت مملکتندہ کی منابعدن استفاده ایدیور ، وبو منابعی
 کندینه حصره چالشیور . لکن منابع مذکورہ کفایت
 ایتیمور ، بولوندیغی یرك خارجندہ منابع تخریسنه مجبور اولویور .
 مدنی نامی آلتندہ کی مملکتلرک اُھالیسی همان عین درجہ
 احتاجدہ بولوندقلریچون ، اُ کثریسی کندی منابع ثروتندن
 اُجانبك استفاده سنی منع ضمنندہ دورلو دورلو اُنکملر احداث
 ایدیور . بوجہتله منابع ثروتی مملکتلرندن خارجدہ آرامق
 مجبوریتندہ بولونانلر ، بالخاصہ مدنیتجہ کریدہ قالمش اولککلرہ
 کوز آتیورلر .

خارجدہ منابع ثروت آرایان ملتلرک حکومتلری ، مدنیتجہ
 کری قالمش اولککلردہ کی منابعی برقاج صورتله اُده ایدیورلر :
 یا مذکور اولککی دوغروندن دوغری یه ضبط وتملك ایلرلر
 (آوروپادولتلرینک « ملك — Possession » نامی آلتندہ کی
 مستملکاتی کی) ؛ یا اودولتک موجودیت واستقلالنی بوسبتون
 قالدیرمادن بعض تعدیلات ایله تحت نفوذلرینہ آیلرلر

(حمایه اسمیه یاد اولونان تونس ، بخارا . . . الخ کبی) ؛
 ویاخود اولکده کی دولتک تمامی استقلاله ظاهراً همان هیچ
 دوقونمادن ، او اولک کی نفوذ اقتصادیلری آلتنه صوقارلر ،
 فقط بویله نفوذ اقتصادیه کیرن دولتک استقلال سیاسی
 اصلاً متأثر اولمادیغی ظن ایدلمه ملیدر (چین ، عجمستان ...
 الخ کبی) .

بر دولتک ، هر هانکی بر اولک کی تماماً ضبط ویا حمایه
 صورتیه آلدی ایدمسی چون دیگر دولتلرک موافقتی لازمدر .
 بوموافقت ، یک چوق حساب وسبیلر نتیجه سی آنجق حصوله
 کلیر . اکر بر دولتک ضبط ویا حمایه طریقله تملک ایتمک
 ایسته دیکی اولک دیگر دولترجه یک مهم کورونورسه ، یعنی
 یا جمله سی یاخود بر قاجی یا تماماً یا قسماً نه صورتله اولورسه
 اولسون اونک ضبطی آرزو ایدرسه ، او اولک کی آرالرنده
 تقسیم ایدرلر ؛ بوکاده موافقت حاصل اوله مازسه نفوذ اقتصادیلری
 آلتنه آلمقله اکتفا ایلرلر . بو حالدی مذکور اولک آرز چوق
 بللی بر طرزده « منطقه نفوذ » دینلن اقسامه آیریلیر ، وهر
 قسم بالخاصه بر دولتک نفوذ اقتصادیسنه محکوم بولونور .

استقلال سیاسی ظاهراً محافظه ایدوبده نفوذ اقتصادی
 آلتنه کچن دولتلرک همان جمله سند « منطقه نفوذ » لر
 مشهوددر ؛ یعنی صرف بر دولتک نفوذ اقتصادیسنه محکوم
 دکدرلر . مثلاً چین و عثمانلی اولکله لری - فی الحقیقه متفاوت

الدرجات اوله رق - همان بۆتۆن اوروپا دولتلىرىنىڭ ، عجمستان ايسه بالخاصه روسيا وانكلترەنىڭ نفوذ اقتصادىسە محكومدر .

مطالعات مبسوطە دن آكلاشيلير ، كە آوروپا دولتلىرىنىڭ ممالك عثمانىە يە مسلط اولمالرى ، اورايى ضبط ايتىڭ ايسەملرى

أسبابىڭ اُك مهمى ، كندى يرلرنده كافى بولماقلىرى منابع ثروتى اُله ايتىڭ آرزوسيدر . عثمانلى اولكەسەندە هم منابع ثروت بولبول موجود ، همده أهالىسى مدنيتجه كرىده قالمش بولونديغدن بوتسلط طيعيدر . فقط دول مختلفه ، ايجلرندن برينىڭ تماماً ضبط ايتىسە ، يا حمايه سى آلتە آلاسە موافقت ايتەدكلىرى كېي آرالرنده تقسيمەده اويوشە مادقلرندن ، اليوم ممالك عثمانىە ، مشترك نفوذ اقتصادىلارى التتە بولونمقدهدر .

۲

يوقارىده دول اجنبىەنىڭ ممالك عثمانىەيى ضبط ايتىڭ آرزولرنده كى سوائىق اقتصادىە تحرى اولونمشەدى . شىمدى تبعە عثمانىە دن بعضيلرىنىڭ دولت متبوعەلىرى عليهنده كى قيام وعصيانلرىنىڭ واستقلال قازانمق ايسەملرىنىڭ أسباب اقتصادىە سنى آراشديرەلم .

يك نظرده بو حادثاتىڭ هان بالجمله أسبابى سياسى ، دىنى وحسى اولدينى ظن ايدىليرسەده ، حقيقتە غايت درين ومهم اقتصادى سببلر واردر .

تارىخ عثمانىنىڭ « دور انحطاط » دىە ياد ايتدىكى زمانلرده

اداره دولت بوسبوتون چیغرنندن چیقمش ، انضباط مملکته خلل کیش ، امنیت و آسایش اولمکنک همان هر طرفده زائل اولمشدی . تاریخک دورلو دورلو اسملر ویردیکی واوزلرینه دشمن بر دولته قارشى کیدیلیرمش کبی سردارلر قومانداسیاه اردولر کوندردلیکنی ذکر ایله دیکی شقیلر ، وحالا بعض نمونه لری بالخاصه آسیای عثمانیده کورولن و حکایه لری الیوم السنه ناسده متدائر بولونان قطاع طریقلر ، بو امنیتسزلکک درجه سنی کوسه تیریر . فی الحقیقه بونلردن مسلم و غیر مسلم جمله تبعه عثمانیه ضرر کورور ای دیسه ده ، ینه او حکایه لک اظهار واره ایتدیکی اوزره غیر مسلم تبعه نک زیانی اسلاملردن فضله اولوردی . بو حالک ده اسبابی واردر : اولاً تشکیلات اجتماعیه اقتضاسی خرسیتیان تبعه اسلاملردن زیاده امور اقتصادی ایله مشغول اوله رق کسب ثروت ایلر و بو صورتله اشقیانک نظر حرصی جلب ایدردی ؛ ثانیاً دینی تعصبک تأثیر یله ده اسلامدن اولان شقیلر دینداشلرندن زیاده غیر مسلم اهالی یه تعرض ایلرلردی .

عدم آسایشک شو تأثیر مستقیمندن باشقا ، دولایسیله ده عموم تبعه یه و بالخاصه امور اقتصادی ایله متوغل غیر مسلم رعایایه ثروت نقطه نظرندن بویوک زیانی دو قونوردی ؛ فی الحقیقه زراعت ، صنعت و تجارتک وجود و ترقیسی آنحق امنیت و آسایشک بولونماسیله ممکندر .

انضباط اداره نك كوشكلى بويه امنیت واسایشك زوالی موجب اولدینی کبی مأمورینك ، یعنی اداره ایله مکلف اشخاصك سوء استعمالاتنه ده یول آچمشدی . بوسوء استعمالاتن ده متضرر اولان عموم تبعه عثمانیه ایدی . لکن بوخصوصده دخی تبعه غیر مسلمه نك زیانی زیاده اولوردی . مأمورینك سوء اداره سی ایسه ، هر درلو وسائل استراحت وسعادتی اُکسیلتدیکی کبی ، جمله سنك روحی اولان خصوصات اقتصادیه پی ده ، یعنی نیه جك ، ایچه جك بوله پی ، قازانه پی ده مشکل قیلار .

ممالك عثمانیه نك هماز هر طرفنده ، عمومی بر صورتده موجود بو کبی سیبلردن باشقا رعایای حکومتلری علیه قیامه تشویق ایده جك موقعی اسباب اقتصادیه یوق دکلدی : مثلاً ، بوسنه و هر سه کده ، ماکدونیه ودها بعضی یرلرده طوپراق اسلام بکیر - که فاتحین اسلامیه دن وقتح عقینده اسلامی قبول ایدنلردن مرکبدر - ائنده بولوندیغندن رعایا یرسز ، یوردسز یاریجیلیق ویا عمله لك ایتکه مجبوردی ...

مثلاً ، کردلر و ارمنیلرله مسکون آناطولینك شرقی ولایتلرنده زراع بولونان ارمنیلر ، تام اُکینلرینی طوپلایه جقلری زمانده بایلادن اینن کرد سواریلرینك اوکنده کویلرینه التجایه

مجبور قالير و بونجه زمانلر آلاين تريه يتشديردكلري او محصولاتك
طاغه قاليرلديغني كورورلردى ...

مثلا ، بر يكيچرى نفرى سوقاقدن كچركن خرستيان
توتونجى يه كيسه سنى آتار ، دونوشنده دولو اوله رق تقديم
ايدلمزسه ، زواللى آد مجوزه هر دورلو اذواجفادن چكينمزدى ...
نه حاجت ! عساكر نظاميه تشكيانندن صوكرابيله ، بر طابور
ويا آلايك قوناقلاديني بالخاصه خرستيان كويلرى ، وقت
حربده دشمن استيلاسى آلتنده بولونور مشجبه سنده دوچار
خسار اولوردى .

بو جهته سوء اداره ددن مستفيد اولانلردن غيرى بالجمله
مسلم وغير مسلم تبعه عثمانيه ، اوغرادقلى زيان واو زيانى ادراك
ايدم بياملرى نسبتنده اداره حكومتدن ناخوشنود بولونورلردى .
بو ناخوشنودى ايسه بالطبع او اداره يي سومه ميهي و اونك
آلتندن قور تولق آرزوسنى توليد ايدر .

ايشته اقتصادى اولان بوسيدلره ، عامى ، دينى ، تاريخى ،
سياسى ديكر اسبابده منضم اوله رق ، - اسباب مذكوره
آراسنده دول اجنيه نك تشويقاقى بالخاصه شاين تخطردر -
ممالك عثمانيه نك بعض عضولرى آيريلقله نهايت بولان عصيان
واختلالر ميدانه كلشدر .

اسلام تبعه نك اداره يه قارشى اولان خوشنودسزلقلرى
دول اجنيه يه بالاستناد آيريلق ايسه تمك صورتيله دكل ،

فنا اداره پی تبدیل و « اصلاحات عمومیہ » اجرا ایتک آرزوسی
 شکلندہ تجلی ایلہ مشدر . بو آرزونک بالنسبہ کچ قالماسی ،
 تبعہ اسلامیه نك سوء اداره دن دها آ ز متضرر اولمالرندن
 و ضرر لرینی ده براز کچ ادراك ایلہ ملرندندر . عثمانلی هیأت
 اجتماعیه سنده اکثریت اسلاملرده بولوندیغی دها دوغروسى
 بو هیأتک اساسی اولردن وجود بولمش اولدیغی ایچون بوشکل
 تجلی طبعیدر .

۳

برنجی مقاله ده محافظه حیات ، محافظه جنس واستحصال
 سعادت قانونلریله حادثات اقتصادیه نك مناسبات و روابط
 قویه سندن بحث ایدلمشدی . مذکور اوچ قانونک نتیجه
 طبعیه لری « منازعه » در . سعادتك استحصالی ، جنسك
 دوامی ایچون حیاتك محافظه سی لازمدر . حیات ، نزاع ایلہ
 قائمدر . هر حیات ، دیگر حیاتلری بیتیرمکه آنجق دوام
 ایدہ بیلور . ایشته بو « تنازع بقا » ، « جدال حیات » کبی
 مختلف صورتلرله اسانمزہ کچن Struggle for life قانون عظیم
 طبعی سیدر . حیات ، بدرجه یه قدر تأمین ایدلدکن صوکراده
 بوتنازع دوام ایدر . بوسفر « منازعه سعادت » در : ملل مختلفه ،
 بر ملت داخلندہ کی صنوف متعدده ، حتی هر شخص بر بریلہ
 سعادت ایچون نزاع وغوفا ایدرلر ...

مبسوطات سابقه دن مستبان اولور که دول أجنبيہ نك ممالك
عثمانیہ بی ضبط ایتک آرزولری، أقوام مختلفه نك دولت متبوعه لری
علینده کی قیاملری، حتی کنج عثمانیلرک بر زماندنبری اصول
اداره مستبده علینده کی اعتراضلری، خلاصه بوتون « شرق
مسأله سی » حیات و سعادت ایچون ایدیلن منازعه دن باشقه
بر شی دکلدر .

اشبو « تنازع بقا » قانونندن ده « اصطفی » قانون طبعیسی
نشأت ایدر . یعنی بو منازعه انناسنده قویلر غالب، ضعیفلر
مغلوب اولور؛ قویلر محافظه حیات ایدر، ضعیفلر محو اولور،
کیدر . بویوک بر عالمک بوتون ذوی الحیاتده جاری اولدیغنی
دنیا یه اعلان ایتدیکی شو قانون طبعیسنک عالم سیاستده کی
مرعیتی، وطنداشلرندن مشهور بر سیاسی، اوندن یاریم عصر
قدر صوکر تصدیق و بیان ایلهدیکی، حالا خاطر لرده در .
أوت : قوی دولتلر کیتدجکه قوی، ضعیفلر ایسه کیتدجکه
ضعیف اولویور؛ ضعیفلر محوه، قویلر طرفندن یوتولمه یه
محکومدر . بو محکومیتدن قورتولمق ایچون اکتساب قوتدن
باشقه چاره یوقدر . اخلاقیون ایسته دیکی قدر تقییح ایتسین،
شودنیای مادیده شیمدی حکم سورن قوتدر . حق قوتکدر .
قوت حقدر ! ...

بناء علیه بر فرد، بر هیأت محو اولماق، پارچه لانماق قویلر
طرفندن یوتولماق ایسته رسه، مطلق اکتساب قوت ایتلیدر .

قوت بر نوع دكلدر . اجتماعي ، اقتصادي ، علمي ، مادي... الخ کي مختلف اسملرله برچوق قسملرله آيريله بيلير . بونلرک اهميتي مختلف الدرجاتدر ؛ فقط يکديکرلرينک لازم وملزومني تشکيل ايدرلر : علم اولمايان يرده قوه اقتصاديه حصوله کله مز . ثروت بولونمايان محله علم ترقی ايدمه مز . علم و ثروته مستند اولمايان قواي ماديتهنک زمانمزده ايش کوره بيلمسي پک شبه ليدر . بر هيأتک تشکيلات اجتماعيه سي آهنگدار بولونماقچهده نه ثروت ، نه قواي سائرله کماينبغي فيضدار اولاماز .

هيأت اجتماعيه عثمانيه يه کوز آتيلسه شوقوتلرک يا جمله سي ناقص ، يا خود بوسبوتون مفقوددر : جمعيت عثمانيه ، اعضاسي يکديکريله بالامتزاج برشکله تمثل ايتمش بر ملت دکل ، دينجه ، لسانجه ، جنسجه ، شکل اجتماعيجه مختلف ، بربرينه ايصينامش آليشامش ، يابانجي ، حتی بر درجه يه قدر خصم متعدد جماعتلردن متشکلدر . اجتماعي قوتلرک اکهملرندن بولونان نفوس وصحت عموميه تناقص ايدييور . مدنيت دينلن حال ، ملل سائرله يه نسبتله پک کريده قالمشدر . زراعت ، صنعت و تجارت ، ينه اونلره نسبتله ، هيچ يوق دينله جک درجه ده در . علم عموميتله پک آز ايلريله مش اولديني کي ، جماعتلرک هر برنده آيري آيري سويه لرده در . قواي مذکورهنک اکه صاغلامي ، اکه

مکملی شبهه سز قوه مادیه مزدر . لکن اولکیلرک ا کسیکلکی
بونک درجه سنی ایندیریور .

شوقارا کلق لوحه کوستریورکه هیأت حاضره عثمانیه ده
محافظه حیات ایچون لازم قوتلرک همان جمله سی یوق دینه جک
قدر ا کسیکدر . بو حالده حیات اجتماعی عثمانیه نک دوامندن
نومید اوله رق ، شرق مسأله سنک زیانمزه حلی بکله یوب
اوطور مالی میز ؟ .. عثمانلی دولتی ایچون آرتق امید نجات
یوقیدر ؟ ..

بو دولتک حیاتی ، پک بویوک تهلیکه ده اولدیغی بیلیمکه
برابر ، باب نجاتک بوسبوتون مسدود اولدیغی ظنده دکلز .
زیرا ، شرق مسأله سنک « خارجدن حلی » یعنی اجنبی دولتلرک
عثمانلی اولکه سنی کندیلر ایچون تقسیملری ، ماضیدن حاله تقرب
اولوندقجه آرا لرنده کی رقابت شدیددن دولای مشکلات کسب
ایتدیکنی تاریخ کوستریور . لکن تقسیم یرینه تقسم قائم
اولویور ، ممالک عثمانیه پارچه لانیور ، وهر پارچه سی یکی بردولت
وجوده کتیریور : بوکا مؤرخین و سیاسیون شرق مسأله سنک
« داخلدن حلی » نامنی ویریورلر . اکر شرق مسأله سنک
داخلدن حلی اوکنه کچیلسه ، دولت عثمانیه نک حال حاضر یله
دکله بیله ، دها پک چوق یر غائب ایتیمکسزین محافظه سی ، ای
تأمین ایدلمش اولور ، صانیرز .

بوتقدیرده یالکز انحلاله ، تقسیمه مانع اولونمش دکل ،
 اُک مهم قوتسزلککریمزدن ضعف اجتماعیمزک بویوک بر قسمی ده
 ازاله ایدیله رک ، خارجه قارشى دخى قوت قازانلش اولور .
 داخلدن حلك اوکی آلینه بیلیمک ایچون ایسه ، عثمانلی
 اولکه سنده اوطوران مختلف اقوام ، هیأت اجتماعیه حاضره مزک
 دوام وبقاسنی آرزوایتمه لیدر ؛ یعنی اقوام مذکورہ نک محافظه حیات
 واستحصال سعادتلیچون عثمانلی دولتک وجودی لازم اولمالیدر .

یوقاریده سویلنمشدی که تبعه عثمانیه دن بعضیلرینک
 قیاملرینه سوء اداره حکومتدن وأجناس مختلفه آراسنده کی
 مفقودیت آهنگدن نشأت ایله حیات وسعادتلیرینه مانع اولان
 احوال اقتصادی باشلیجه سبب تشکیل ایدیوردی . اُترک
 زوالی ایچون مؤثرک ازاله سی لازمدر . سوء اداره حکومت
 قالقارسه ، أجناس مختلفه آراسنده امتزاج وآهنگ حصوله
 کلیرسه ، قیام وعصیانک اُک مهم علتلی ازاله ایدلمش اولور ؛
 یعنی مباحوث تبعه نک آرتق هیأت مجتمعه عثمانیه دن ایرمالرنده
 منفعتلی قلماز . بوندن صوکراده ، جمعیت عثمانیه نگ اویله
 برشک و حال اخذ ایتمه سی اقتضا ایدر ، که ممالک عثمانیه ده
 مسکون خلق ، هیأت مجتمعه مذکورہ نگ حالیه محافظه
 سنده منفعتدار اولسون ؛ یعنی ایرلمقده یالکز فائده
 بولمامقله قالماسین ، زیان گورسون .

عين محله ياشايان اقوامده بويله بر تبدل حالك وقوعى
 ممكندر : نجارستانك ۱۸۴۸ و ۱۸۶۷ سنه ميلاديه لرنده كي
 احوالى بوكا بر مثال اوله بيلير . االيوم ممالك عثمانيه ده ساكن
 اهالينك ده همان جمله سى ، حيات وسعادتلىنى تكفل ايتديكى
 تقديرده هيات مجتمعه عثمانيه دن آيرلمقده زيان كوره جكلردر .
 مثلا ارمنيلى آله لم : كندى باشلىرینه مستقل بر جمعيت ميدانه
 كتير دكلرى تصور اولونسه - فى الحقيقه روسيانك وجودى
 بوتصورى بيله محل قيلار - قابليدر كه او كوچوك وضعيف
 دولت شمال ، شرق وغربدن ، بلكه ده جنوبدن استيلا ايده جك
 روس قوتنه قارشى محافظه حيات وموجوديت ايده بيلسين ؟ ...
 حال حاضرده عموم ممالك عثمانيه نك امور تجاريه ، ماليه ، صنايعيه
 وزراعيه سنده ، خلاصه بوتون اقتصادى ايشلرنده مهم بر موقع
 طوتان ارمنيلر ، آسيائ عثمانينك طاغلق بر قسمنه محصور
 قالدقلى حالده شيمديكى وسائط ثروت وسعادتى بوله بيله -
 جكلر ميدر ؟ ... اجنبى بر مملكتده ايديله جك معاملات ايله
 كندى يوردنده ايديله جك معاملاتك فرق واهميتى البته ارمنيلىرجه
 مجهول اوله ماز . درين دوشونجه لى روملر آراسنده يونان
 استقلالنى روم منافعه مضر كوردىكى ايچون فترت يونانيه
 اُسفخوان اولان ذوات آز دكلدر .

آرناوودلرك آيرلمقده كي ضررلى ده ارمنيلىر ككندن كرى
 قالماز : شرق وشمالدن اسلاو قوتيله محصور قاله جق بو خلق ،

یا تجد ایتش بر عثمانی مملکتده حاکم، یا خود ایتالیا، آوستریا
دولتلی نك بری اداره سنده محکوم بر ملت اولمق شقیندن برینی
اتخابده مضطردر .

سوریه ، عربستان و کردستانده کی اقوامك هیأت عثمانیه دن
آیرلمقده کی ضررلری پك آچیق اولمقه تفصیلدن وازچیورز .
شو تحلیلمزدن کورولیورکه بعض تبعه نك قیام وعصیانلری
مؤدی احواله میدان ویرلمه مکه انقسام ملکك ، بر درجه یه
قدر ، اوکی آلینمش اولور . زیرا ، هیأت عثمانیه یی تشکیل
ایدن اقوام مختلفه شیمدیکی حال اجتماعیده اوغرادقلری
ضرری ، آیریلهرق اوغرایه جقلری ضرردن دها عظیم تصور
ایتدکلیچون در که حرکات عصیانیه ده بولونیورلر ؛ یوقسه
حد ذاتنده تفرق منفعتلری موجب دکلدر .

بو قیام وعصیانلره محل قالماق ایچون ایسه ، احوال عمومیه
مملکتك صلاحی لازمدر .

احوال مملکت کسب صلاح ایده جك اولورسه ، بعض
أهالی عثمانیه نك قیاملرینه محل قالمادقن باشقه ، مفقودیت
ویا نقصانلری بالاده ذکر آیه دیکمز قوه علمیه ، اجتماعیه ،
اقتصادیه ومادیه مزده وجوده کتیرلمش ، نقصان اولانلری اکمال
ایدلمش اولور .

ایمدی احوال مملکتك صلاحی فصل ممکندر ؟

احوال مملکتک صلاحی دیمک یالکز شکل ادارهنگ
 تبدلی دیمک دگلدر ؛ بوتون جمعیت عثمانیهنگ انقلابی
 دیمکدر . بوايسه ، اعتراف ایده رزکه ، پک مشکل واوزون
 بر ایشدر . بو انقلاب مملکتده عصر لر دنبری متنوع تأثیر لرله
 کولکشمش ، یرلشمش اولان عادات ، افکار و حسیاتی ،
 خلاصه أهالینک عاداتا حیاتلرینک ، شخصیتلرینک بر قسمی
 تبدیل و اصلاح دیمکدر . مع مافیہ ، بوکاده مشکلکیله برابر
 غیر ممکن دینه مز . تاریخ ، مختلف زمان و مکانده وقوع بولان
 و وقوع بولمده اولان انقلابات متادیه مجموعی دکلیدر ؛
 بعض انقلابات انبی ، شدید بر بحران صورتده اولور ؛
 لکن بو حالده نتایج انقلابک جمعیت ایچون قازانلمش
 اولدیغی شبهه لیدر ... باخصوص هیات عثمانیه گبی
 شکل اجتماعیسې پک قاریشیق ویکدیگرندن پک فرقلی
 اقسامدن مرکب بر کلدہ وقوعه کله جک بر تبدل انینگ ،
 ایسته نلامه دک نتایج حصوله کتیر مسی بیله احتمال خار .
 جنده در ، دینه مز . بو حالده جمعیت عثمانیهنگ اغیر
 فقط امین بر صورتده انقلابی ارزو اولهنمالیدر .

بر هیات اجتماعیه نک انقلابی ، او انقلابک لزومنی ادراک
 و حصولنی آرزو ایدوب ، آرزوسنک موقع فعله حیقمال-یچون
 بالذات هر صورتله سعی ایلین ، قادیلی آرککلی افراد هیاتک
 تزایدی و حکومتکده بویولده چالیشماسیله قابلد .

فی الواقع ، حکومت افراد هیأتک بر قسمندن تشکل ایدر؛ فقط ، بوقسمک اقتداری هر زمان ومکانده مقدارینه نسبت قبول اتمیه جک درجه ده زیاده اولدینی مشهوددر . بو اقتدار حکومتک شکلنه ، جمعیتک احوالنه کورده تبدل ایدر . بعض حکومتلر واردرکه مملکت داخنده پک متعسر کورونن شیر یاپارلر، یابه بیلیرلر . اوزاقلره کیدلمه دن تاریخ عثمانیدن بونظریه یه قولایلقله مثاللر بولمق ممکندر . بناءً علیه ، عمومیتله حکومتلرک وبالخاصه عثمانلی حکومتک جمعیتک انقلابنه خدمتده وظیفه سی پک بویوکدر . هیأت عثمانیه نک انقلابیچون هر فردده دوشن وظیفه نک میلیارلرجه مثلی حکومتک باشنه یوکلودر . هر وظیفه برمسئولیتی دعوت ایدر . وظیفه نک بویوکلکی مسئولیتکده بویوکلکنی موجب اولور . بونکچوندرکه جمعیت عثمانیه نک عدم انقلابنده ، انحلال وتقسیمنده ، مغلوبیت وتقسیمنده حکومتک مسئولیتی پک زیاده در .

لکن کړک افراد اهلینک وکرکسه حکومتک وظیفه لرینی ایفا ایتملری ایچون انقلابک لزومنی ادراک ایله حصولی ارزو ایله ملری لازمدر . بوادراک وآرزو ایسه آنجق علم ایله ممکندر . علم ، سعیسز اکتساب اولنه ماز . بعدالا کتسابده نتایجی سعیسز تطبیق واجرا قلنه ماز .

خلاصه ، هیأت مجتمعه عثمانیه نک بالانقلاب بقای وجودی ، افرادینک سعی وعملنه وابسته در .

نور و ظلمت

انسانلر نفسلرله محاط اولدقلری اشیا حقنده توسیع معلومات ایتدکدن سوکره تصنیف علومه قالقشمشلردر. قرون اولیه ده کی تصنیفات علومک اک مشهوری ارسططاليس حکیمک تصنیفیدر. یونان قدیمک بو دهایی بی هماندن سوکره ایدیلن تصنیفاتدن اولوب منشائی بشنچی عصر میلادییه قدر چیقان Quadrivium, Trivium تقسیماتی، بوتون قرون وسطا مدارس خرستیانییه سنده مرعی ایدی. مدارس اسلامیه ده شمدییه قدر جاری الحکم بولونان تصنیف علوم مذکور قرون وسطا تقسیماته بکزه مکله برابر عینی دکلدر.

غریبه اسقولاستیق فلسفه و اصولنه ایلک شدتلی ضربه یی اوران انکلیز باقون، فکر سربستی و اصول تجربیه یه مستند بر فلسفه جدیدیه پیشوا اولدینی کبی تصنیفات علومدهده بولنشدی.

صوک عصرده تصنیف علوم ایدنلرک اک مشهورلری فرانسز اوکوست قونت ایله، انکلیز هربرت اسپه نسر در. شمدییه قدر ذکر اولونان تصنیفات، صرف علمه

خدمت، تحصیلده استحصل سهولت ایچون علما طرفدن ایدیلن
 شایان شکران سعی وغیرتدن نشأت ایشددر. لکن علومک
 ترقیسنی ایستمهین مذاهب غربیه ایله، وجودلری حیات
 بشریته مضر اشخاص طرفدن ایدیلن براینکجهی نوع تصنیفات
 دها وارددر. مثلاً شکل آلهیسی تغیر اولونان پاپا نصرانی،
 علمی مباح وحرام اولق اوزره ایکیه تقسیم ایشدی. بعض
 حکمداران مستبدده اجراءات ظالمانه کیفیهلرینه ضرر ویریدی
 مملکتلری داخلنده علمی جائز ومنوع قسملرینه آیریرلر.
 بوصوکره کیلرک بزه اکی یقین مثالی عبدالحمید ثانی حکومتیدر.
 فی الحقیقه الیوم حکومت حمیدیهجه علومک ایکی نوعی
 وارددر. بوایکی نوعک حدودینی تعیین براز مشکلهجهدر. زیرا
 ظاهراً مساعدلی کورونن علوم وقوننده بیله علمک ارئه
 واثبات ایتدیکی حقائق نسبییهی سربستانه افاده وتحریر مساع
 دکلدر. مع مافیه بعض علومده وارددرکه ممالک شاهانهده تحصیل
 وتدریسی واوبابده کتب ورسائل تحریری تمامیه ممنوع دینهجک
 قدر تحدید اولونمشدر. دوغروندن دوغرویه سربستی فکر
 ومحاکمیه وحریت شخصییه تعلقی اولابیلمن علومک جملهسی
 بوحالدهدر. بونلره مثال اولهرق فلسفه، علوم دینی، حقوقیه،
 نیاسیه واقتصادیه صایله بیلیر.

علم منطق ایله علوم ریاضیهنک حریت فکر ومحاکمیه
 وخاصة محاکمهنک دماغده نما وتوسعه تأثیر عظیمی اولمقله برابر

ناصله شیمدییه قدر حکومت جابرەنک ضربە مەلکە بێندن
 مصون قالمش و فقط علوم طبیعیە تضییق اولوندجە اولونمشدر .
 مختلف کلیسارک علومە ایتدکاری تضییق پک طبیعیدر .
 زیرا هیچ بر صورتە عقل بشرە ملایم کلەین ، کلەمەین
 خرافات متنوعیە معتقد انسانلری کثرتلی بولندیرەرق ،
 ایمانلرندن انتفاع ایدەبیلیمک ایچون جەل و حماقتک وجودی
 لازم اولوب حالبوکه انوار علومک انتشاریلە الہی اولان عقل
 بشر کیتدجکە کندی کندیە صاحب و سربستانە تفکر و محاکمە
 اقتدارینە مالک بولنور .

بو حالدە ایسە کلیسار باشقاسنک آلین تریلە ، چالیشمەقسزین
 کچین بر سوری طفیلی حشراتیلە برابر سوپوریلوب محوایدیلە
 محکوم قالیرلر .

جابرە حکمدارانک علومە اولان تضییقلری دە پک
 طبیعیدر . زیرا بالجملە انقلابات اجتماعیە ، عقل جمعیتمک انوار علوم
 ایلە ازدواجندن طوغار . اک واسع معناسیلە مدنیت غربیە
 حاضرە وجودینی اون بشننجی عصر دە ظهور یافته اولان
 دور انتباء و اصلاح نصرانیت ایلە ، باقون و دەقارتک آجیدینی
 طریق تجدداتە و علی الخصوص انکلتزە دە طوغوب فرانسە دە
 بیوین و طبعاً مجاهد بوملتک غیرتیلە دنیایە طاغیلان اون سکزنجی
 عصر افکار و فلسفە حریتپرورانە سنە میدیوندر .

اون طقوزنجی عصرک نصف اولنی تشکیل ایدن شانلی

قسمى، علوم و معارفك نه قدر سربستى افكار و حریت سياسيه به خدمت ايله يوب جمعيتلك شكل قديم سياسيلريني نه درجه لرده تغير و تقليه يارادىغى دها واضح اراؤه ايدر. ۱۸۳۰ تاريخ ميلاديسنه طوغرى آلمانيا داخنده كي دولترك قوانين اساسيه اعلانيله سربست تشكيلاتده بولمه لرينه، فرانسه انقلاب كيرندن استفاضه ايله اول زمانلر افكار حریتپرورانه اوجاغى كسيلن آلمان دارالفنونلرى سبب اولمشدر. روسيه ده كي ۶۱ تشكيلات احرارانه سييله، قريبا موفقيتلىرى محتمل قوى اختلاجلى فرقه لريني وجوده كتيرن، تدريساتى منتظم و اولدجه مكممل ژيماز و دارالفنونلريدري. نه حاجت مملكتتمزده بيله اك چوق احرار يتشديرن منابع مكتبلر و بالخاصه علوم طبعيه ايله متوغل طيه مكتبلرى دكيدر؟

ايشته علوم و معارفك آچدينى ذهنلر، توسيع ايتديكى فكرلر، قوتلنديرديكى محاكمه لر سايه سنده دركه ساكنان غرب، حاكميت مملكتى، رفا و سعادت جمعيتى كندى يد اقتدارلرينه آلمش، حاكمدارلرينى باشلرينه حاكم اولق موقعندن، ايشلرينه خادم اولق منزله سنه اينديرمشلردر.

بر صاحب معجزاتك ايراد بيوردىغى بيوك بر حقيقتدن زافل بواشخاص متوجه ايسه، شو صورى تنزلى آرزو ايتمكارندن هر صورتله ترقى علم و معارفك اوكنه سد چكمك ايسته مشلر، و بوبابده كنديلريله مشترك المنفعه بولدقلىر كليسايه ده

استناد ایسلازدرکه بوندن شمدی یه قدر تمادی ایدن تخت ایله محراب، سیف ایله مرشاش اتحادی حصوله کیشدر .

بو ایکی قوهٔ مظلومه نك ، انوار علوم و معارفه قارشی ایتدکلی تعرض ومدافعهلر ، عقل ایله جهلک ، ظلمت ایله نورک ، اهرمان ایله هرمنزك بعض صفحات نزاعی ، نزاع مؤبدیدر . جمعیت عثمانیه نك انقلابی ، او جمعیتده نورک ظلمته غلبه سنی ایسته ینلر ، هرشیدن اول علومک ، همده وطن داخلنده وجودی ممنوع اولوب اصل سربستی افکار و حریت شخصیه بشریه یه خدمت ایدن علومک ملتزم آراسنده انتشار و ترقیسنه خدمت ایله ملیدرلر . [*]

۲۹ کانون ثانی ۱۹۰۳

[*] مملکتتمز داخلنده ممنوع اولان علومه داشر یازیلوب کوندریله جک دکرلی کتابلرک طبع ونشریله داخل ملکه ادخالنی « شورای امت » اداره سی مع الافتخار درعهده ایدر .

روسیه اختلالنه دائر

هر جمعیتده صنوف مختلفه اجتماعیه واردر . صنوف اجتماعیه موازنت قطعیه حالنده اصلا بولنماز . هر جمعیت انقلاب دایمیده در . لکن بو انقلاب اکثریا او قدر آغیر وسا کن بر دوامدر که بر زمان معینده ، عادتا حس اولنماز . اختلال ایسه موازنت اجتماعیه نک بردنبره و شدتله بوزولماسیدر ، - اختلال قیسه بر زمان ایچنه صیقشدیرلمش انقلاب دیمکدر . شوآنده روسیه اختلال حالنده در .

هر جمعیتده قوه حاکمه ، تعبیر آخرله حکومت ، صنوف اجتماعیه دن بریسنده ویا برقاچنده بولنور . قوه حاکمه یی حائر صنف ویا صنوف یا طوغریدن طوغرییه اجرای حکومت ایدر ویا خود منافع حقیقیه نی تأمین ایده جک بر شخص وعائله نک حکومتیه راضی اولوب اوکا استنادگاه اولور . قوه حاکمه یی حائر اولیان صنفلر اکثریا ضرر کوردکلرندن امکان بولدقجه حکومتی کندی آلرینه کچیرمیه چالیشرلر . جمعیتلرده کی انقلاب واختلاللرک وقوعی موجب علتلردن بریسیده ، صنفلرک قوه حاکمه یی استحصال ایچون ایتدکلری منازعات دائمه در ،

شمديكي روسيه اختلالنك اسباب مهمه سندن برى ده ، برقاچ
صنف اجتماعينك ، قوه حاكمه يي ، عوام صنفه مستند بر شخصدن ،
كندى الاربنه كچيرمك ايچون چاليشمالريدر .

روسيه اختلال حاضرينك بوسبى نصل وجوده كلدى ؟
اك اسكى روس جمعيتنرند قوه حاكمه عوام النده ايدى . وعوام
طوغريدن طوغرى يه اجراى حكومت ايدردى . واسع روسيه
اورمان و اوودلرينه يايلمش بو كوچك جمعيتلر برر جمهوريت
عواميه وحتى اشتراكيه ايدى . شمال غريبدين كلن بعض
حرب آدملىرى ، بواسلاو عواميت اشتراكيه لرى ايچنه
بر نوع ناجليت صوقديلر ؛ و كيت كيده مطيع و حلیم
روس كويليلرينى حكملرى آلتنه آلدیلر . بر زمان كلدى كه
ايكى اوچ دانه سندن غيرى بتون بو كوچك جمهوريتلر برر
امارت - كينازلق - اولمشدى . قوه حاكمه يه مالك اجنبى
اميرلرك حكمتى آلتنده كى خلق يالكنز بر صنفون ، عوامدن
عبارت ايدى .

صكره لرى شرقدن كلن تورك - تاتار اردولرى بوامارتلرك
همان جمله سنى خانلرينه محكوم ايتديلر . روسيه ده بربرى اوستته
موضوع و فقط ياشماش ايكى طبقه اجتماعيه حاصل اولدى :
اوست طبقه باشلرنده خان و ميرزالرى بولنان تورك - تاتار
اردوسى ، ايكنجى طبقه كينازليه اداره ايديلن روس عوامى ايدى .

تورك — تاتار حاكيمتى كوچك ، مستقل و بربرينه رقيب
 كينازقلر آراسنده كي مناسبتي آرتديروب لسان و جنسجه فرقىز
 بو خلقك برلش-ملرينه يول آچيوردى . سچن عصر ميلادى
 باشلرندە ناپوليون تحكمنك جرمانيا و ايتالياده كي تأثيراتنى
 تورك — تاتار استيلاسى دها اون بشنجى عصرده ايكن روسيه يه
 اجرا ايتمشدى . پروسيا و ساردنيا قرالرينك هنوز زمانمزدە
 ايفايه چاليش-دقلى وظيفه يي ، موسقوا كينازلرى تا اوزمانلر
 درعهده ايله او مختلف امارتلرى ، كندى حكملرى آلتندە
 برلشديرمك ايس-تديلر و بوامله وصول ايچون بك چوق
 چايشوب نهايت موفق اولديلر .

تورك — تاتار اردولرى افرادندن بر قسمنى روس تحت
 حاكيمته براقه رق ، شرقه رجعت ايتديكى وقت روسيه هيئت
 اجتماعيه سى خانلر زماننده كي حالندن بك آز فرقى ايدى .
 « سراى » خانى يرينه « موسقوا » چارى قائم اولمش ، اسكى
 مستقل كينازلر تاتار ميرزالرى كي چاره محكوم بر ناجليت
 حالنه كلش ، اردولر دوكنتيسى ايله روس كويليلرى برصنف
 عوام وجوده كتيرمشدى .

مستقل روس كينازلرى اسكى استقلال و حاكيتلرينى
 توحيد ملت اوغرندە حسن رضاليله ترك ايله مەمش-لردى .
 موسقوا چارلرى بوزلرله بر چوق اوغراشمه يه ، چارېشمه يه
 مجبور اولمشدى . آلمان و ايتالان اتحادلرنده اولدينى كېي

موسقوا چاری بو مستقل امیرلره غلبه ایچون تبعه لر نه استناد
ایتمشدی . بناءً علیه ناجلیت ایله چارلق یکدیگرینه مارض
اولوب ، چارلر ناجلیته قارشی قوتلرینی کویلی اهلاییده ،
عوامده بولمشلردر . دردنجی ایوان و خلفلرینک ، ظاهرأ
مطیع و حتی بیوک مناصب دولته بوانان اصلزاده لرله اوزون
اوزادییه اوغراشمیری ، بو اصلزاده لرك اجنبی دولترلره -
بالخاصه لهستانه - اتحادایدوب چارعلپنده بولمالری ، روسیه یه
کراتله خیانت ایتملری و چارلرك خائن و حمیتسز خانداندن ،
صادق کویلیلرینه ایکیده برده شکایت ایله لری ، اوزمانکی
روس تاریخنک وقایع مهمه سنددر .

نهایت عوامه مستدچارلق مسلمان تاتارلره قارشی محاربات
اثناسنده بیوک اهمیت قازانان رهبانک معاونتیله ناجلیتی مغلوب
ایتدی ! برحاله که اون یدنجی عصر باشنده حکمدارسز قالان
روسیه ، ایکنجی درجه ده کی خانداندن ، رومانوفلردن برصبی یی
رهبانک غیرتی و عوامک جانسپارانه فداکارلیغه چاراعلان
ایلرکن بیله ، ناجلیت اسکی قوت واستقلالنی استحصال
ایده مدی . آنجق بعض امتیازات قزانمقله اکتفایه مجبورقالدی .
مع مافیه علكسینک ضعیف واستعدادسز خلفلری زماننده
رهبان ایله اصلزاده لر روسیه اداره امورنده ایستدکلری کبی
اوینامه یه موفق اولمشلردی . بوجهتله رومانوفلرك اک مشهوری

بيوك پترو ، كوچكلەكنده بونلر ك آنتريقه سيله بر چوق بلالره
 اوغرامشدى . پترو اداره دولتى آلنه كچير كچير من رهبان
 واصلزادكاندن اوج آلميه ، مدهش ايوان سياستنى بتون شدت
 ووحشتيله تطبيقه قالمشمشدر . پترو ناجلتي ازمك ، بطريقلى
 محو ايله رهبانى آياق آلتنه آلمق ، آز چوق قوه سياسيه لرى
 اولان استرليجلرى ، بوروسيه يكيچريلرني بيتيرمك ، عنعه مليه يي
 سو كوب آتمق ، خلاصه مستبد و مطلق چارلغه قارشى كله بيله جك
 هيچ بر قوت بر اقامق ايسيتوردى . تشبثده موفق اولمق ايجون
 چار ينه عوامه ، كويليلره و آوروپادن كتيرديكى قواعد اداره
 ايله بعض در بذرله استناد ايدە جكدى .

پترونك آوروپادن نقل ايله روسيه يه كوكلشديرمك ايسيتديكى ،
 « اصول اداره مأمورين » (Bureaucratie) ايدى .

بو اصول ايله حادث اوله جق عظيم مأمورين اردوسنك
 هم قوماندان وهم مفتشى بالذات كنديسى ، چار اوله جق ؛
 بويله جه اصلزادكان اداره سنده كى سوء استعمالات قالميه جق ؛
 چارك متكاسى اولان كويلى عدل وامنيت ايچنده يشايوب
 ظلمديده اولميه جقدى . لكن بو عدالتى ، استراحتى تأمين
 ايدە جك بروقراسيانك باشنده بالذات چار وياخود اونك يرينه
 حكم ايدن بر شخص اولوب ، بوكا قارشى كله بيله جك ديكر
 هيچ بر قوت بولميه جقدى . هر شى چار وقائم مقامك النده
 اوله جقدى .

پترو زمان ساطنتتده مقاصدینی قسمأ اجرا ایدہ بیلدی .
 بونك نتایجی اولہرق برسوری اجندیار وعوامدن بعض اشخاص
 ایش باشنه کچریلوب ، اصلزادہ لر حکومتدن تبعید ایدلدیکی
 ایچون چارقلہ ناجلیت آراسندہ منافرت آرتدی . ظاہراً چار
 ارتودوقس کلیسا سنك رئیس اولوب ، بتون رهبان مأمورلری
 درک سنا ایندیسه ده ، حقیقی ارتودوقس کلیسای بو محکومتدن
 ممنون قالمادی . پترو وخلفلری آوروپادن ادخال ایدیلن یکی
 عنوانلرله ایمپراطورلغه خادم و مطیع بر ناجلیت تشکیله
 قالدیلر سده بونو ایجاد اصلزادہ لر ، اقدیلرندن ضرر کوردجہ
 اسکی ناجلیت طرفنه کچمکده قصور ایتمز اولدیلر .

پترو طرفندن روسیه یه صوقولان ادارہ مأمورین اصولی
 علی الاطلاق تقییح ایلک موافقدر صانم . اکر بو اداره نك
 باشنده کی ذات - مدیر ومفتش - فعال ، مقتدر ، خیر خواه
 اولورسه وبو اداره نك تطبیق ایدلدیکی جمعیت مقدم ، وظیفه شناس
 وناموسکار بولنورسه بو اصولن ده ای نتیجه لر بکله نه بیلیر .
 تاریخیجه مشهوردرکه پروسیانك ناپولیوندن آلدینی مهلك
 پاره لرینی ای ایدن ، فرانسه دن انتقامنی آلدیرتن ونهایت بتون
 آلمانیا یه مالکیتی تأمین ایلین ، برنجی درجه معلملری ایسه ،
 ایکنجی مرتبه ده دخی عسکر وبروقراتلریدر . حتی شمدی
 علینده نك چوق فنا سوزلر سویله نن روسیه بروقرا سیاسی

بیه - یوقاریده صاییلان شرائطک اکثریسی جامع اولماقله
 برابر - روسیه یه هیچ ایملک ایتمدی دینه مز . دارالفنونلر
 کشادایدرك ، اصلزادكان ، بلدییه وولایت مجلسلری (زمستوا)
 تشکیل ایله رك ونهابت روسیه یه صنایع عظیمه یی صوقیه چالیشه رق
 شو آندکی روسیه هیئات اجتماعیه سنی حاصل ایدن بر عاملده
 بروقراسیادر . لکن بروقراسیاده اوپله بر معصیت اصلیه واردر که
 بروقرا تیر بوتون خصائل لازمه یی جامع بولنسه بیله تماماً بتیر یله مز .
 اوقصور ایسه اداره و مراقبه نك عینی بروجودده برلشمه سیدر .
 انسان نه قدر عادل ومنصف اولورسه اولسون ، کندی نقصان
 و خطالرینه قارشى دائماً ضعف کویستر . اداره و مراقبه نك ،
 تعیر دیگرله اجرا و تفتیشک آیریلما سی دیمک اولان مشروطیت
 اداره نك اداره مأمورینه اسباب رجحانیه سندن بریسی ذاتاً
 بو خصوصدر . بتون جهان مدنیتک مشروطیت اداره یی قبول
 ایلملری ده بور رجحاندن دولایی در .

روسیه بروقراسیایی آردهده صروده نواقصنی کوروب
 ازاله سنه چاره آرامامش دکلددر . مثلاً ایکنجی قاترینه قانونی
 غایت یوکسکه ، حتی چاردن بیله یوکسکه ترفیع ایله چارده
 داخل اولمق اوزره بتون مأمورینی اوکا تماماً مطیع قیلمه یه ،
 قوه حاکمه یه تشریک ایله ناجلیتک جلب قلوبنه چالیشمشدر .
 لکن قانونک او یوکسکلکی ، مطاع کل اولمسنی تأمین ایده جک

آریجه بر قوت اولمادیغی کبی ناجلیته اعطا ایدیلن امتیازات ده کافی درجه ده بولمادیغدن بو تشکیلاتک ایستلیدیکی قدر ثمراتی استحصال اولنمادی .

برنجی نیقولا، دائماً شدید ونظامپرور بو عسکر، بروقراسیا ایچروسنه تربیه وناموسلرینه کوندیکی عسکرلرندن متشکل برقتیش هیأتی، ژاندارمه، صوقه رق سوء استعمالاتک اوکنی آلمیه غیرت ایتیش ایسه ده بو هیأت آرزوی حکمدارینک طبان طبانه عکسی بر خدمته، بروقراسیانک استقلالنی تأمین وتأییده یرامشدر .

قرق سکرز اختلاللرندن وبالحاصله سواستپول مغلوبیتندن درس آلان ایکنجی آلکساندرایسه بروقراسیانک نقیصه لرینی اکسیلتمک ایچون تاریخ تشکیلات دولیه نک کوسه تردیکی چاره لردن بعضلرینه مراجعت ایتمشدی : اولدجه امتیازلی وسربست اوله رق اصلزادکان، بلدییه، ولایت مجلسلری تشکیل اواندی . چارلغک اصل متکاسی اولان کویلینک احوال اقتصادی و سیاسی پک فنا اولدیغدن اطاعت و صداقت نبودیتکارانه سنه خلال کله سین، دییه مهم زراعی و سیاسی قانونلره کویلی « سهرف (Serf) » حالندن واصلزادکان تحت وصایتندن قورتاریلوب یر صاحبی ایدیلدی . مع مافیه بو اصلاحات ایکی عصرلق حیاتیله کوکشمش بروقراسیا قوتنه قارشی کله مدیکی کبی، کویلینک حریت و اراضی آلماسی اصلزادکانه

ضرر ویردیکندن ناجلیتک برقات دها چارلقدن صغوماسنه خدمت ایدیوردی . بروقراسیای یرندن ایندیره جک ، آمریتنی مأموریتیه تحویل ایلجه جک وبالجمله اهالییه قوه حاکمیه اشتراک حق ویره رک صنوف آراسنده کی نزاعی مشروع برحاله صوقوب اختلالاتک بر درجهیه قدر اوکنی آله حق چاره ، اصول اداره مشروطه ایدی که بونک اعلان اولنمامسیچون بروقراسیا دیشیله طرناغیله چالیشیوردی . بویله بر بحران آراسنده ایکنجی آلکساندر اولدیرلدی ؛ حاضر لائمش اولدینی ادعا ایدیلن روسیه قانون اساسیسی اعلان ایدیه مدن قالدی .

اوچنجی آلکساندر غربدن کله اصول اداره نک اصلاحیه اوغراشمق ایسته مدی . « روسیه آلتنجی برقطعه در ، دینه بوچار بوستون یکی برسیاست تعقیب ایده جک اولدی . باباسنک اصلاحاتی کلمات مرده حاله کتیرلدکن صکره ، بر نوع روماتیزم ایله رهبان وناجلیتیه استناد ایدیه رک ، کویاینک و دیگر صنوفک منافعه اهمیت ویرلمز اولدی . پک چوق اهمیت و اعتبار قزانان رهبان ، خلقک تعلیم و تربیه سنی آله آلوب محدود الفکر ، متعصب و بناء علیه مطیع تبعه احضار ایده جک ، اصلزادگان ایسه بوتبعه اوزرنده حق وصایتی حائز اوله جق وبویله جه رهبان وناجلیت قوه حاکمیه بالاشتراک چارلغه اولان ضدیتلر بیتوب ، اوچ بیوک قوه اجتماعیه چارلق ، رهبان وناجلیت

صیقى صیقى يە برلشە جكدى . بوسياستك نظرياتچىسى ، اوچىنچى
 علکە-اندرك معلمى مشهور پوبە دانوسفدر .

بوسياست ۶۱ قانونلریلە خراب اولان كوچك اصلزاده لری
 بر آز جلب ايتدیسه ده بيوك ناجايتى صغوق براقدى . رهبانك
 تعليم وتنويرينه ايدیلن اهتمام ، كندیلرینه بخش ارلنن نفوذ ،
 بيوك پتروتن اولكى مستقل وسربست زمانلرینی ، بطریقلاک
 دوره لرینی خاطر لایمیه باشلادی . اصل مهمی ، بوسياست-که ایکنچى
 آلکە-اندريسا-ته نظرأ برنوع عكس الحرکتدر-حریت پرورلری ،
 متنورلری پك قیزدیریور وكویلینك چاردن ایرلمیچون وسیله لر
 ویریوردی . بوندن فضله توحید ادیان وملیت کبی زمانزده
 استحصالی محال برخیال آرقه-سندن ده قوشولدیغیچون ارتودوکس
 وروس اولیان اقوام جمله دلکیر ایدلمشدى .

اوچىنچى آلکساندرک صاغلغنده پك زیاده شفته مراجعت
 ایدلمش اولدیغندن پوبە دانوسف سياستك نتایج حقیقه سی
 مستور قالدیسه ده بروسیله ظهور ایدر ایتمز تجمع ایدن اوقوؤ
 مخالفه همان میدانه چیقوب نه درجه لرده مهم اولدیغی دنیایه
 کوستردی .

فرقه مخالفه نك بو قدر قوی اولسنه برسبد ده صوكن زمانلرده
 روسیه نك صناعت وتجارته اولان ترقیسیدر . پوبە دانوسف
 وشا کردلری بر زمانلر شوارتسبرغك آوستریاده تطبیقه
 چالیشدیغی سياست اقتصادیه بی روسیه ده تقایدا تمك ایستورلردی :

بوتون قواى زنده مملكتى امور اقتصاديه توجيه ايله مطالبات سياسيه دن ، اختلاللردن مصون قالمق ... اونوتيورلردى كه ترقى اقتصادى ، ترقى سياسينك اك بيوك عامللرنددر .

استحصالات تزويد ايدلدى . استحصالاتك تزايدى مبادلەنك چوغالاسنى ، ليان واسكەلەرك كسب فعاليت ايلسنى ايجاب ايتدردى . روسيه ده اوللرى پك آز بولنان بر صنف اهالى ، استحصالات ومبادلەتك آلت ذىروحي اولان عمله ، تحدث ايلدى .

عموميتله عمله صنفى - صنايع عمله سى - كويليه - اراضى عمله سنه - نظراً برچوق جهتلردن فرقليدر : اراضيه مربوط اوليوب سياردر . وعناصر مختلفه دن مركب مجموعەلرله يشار . بوايكي حالك نتيجه طبعيه سى اوله رقده دهـ آچيق كوز، دهـا زياده وقوعات عالمدن خبردار، دهـا زياده ترقيپرورددر . بونلرده تعصب دينى ، عادتپرستلك ، محافظه كارلق آزددر . اراضى صاحبي اولمايشى - پروله تەرلىكى - و بناءً عليه ايشسز قالدینی كېي آچلغه محكوميتى وصنايع ايشينك يرايشنه نسبةً دهـا ناپاك و آغير اوليشى ، اكثریتله عمله يي جمعيت حاضرده دن متفر ايدر . بو وبوكې برچوق سبلردن دولايي صنايع عمله سى ، حالى اصلاح ، حياتى تأمین ایدەجكى وعد اولنان هر نوع افكار جديده دهـا چوق قولاق ويرر .

دیمک اولیورکه بتون بو تقلبات دورا دوره ، تحولات کونا کونه رغماً روسیه هیأت اجتماعیه سنده بر امر لایتغیر قالمشدرکه اوده قوه حاکمینی حائر عوامی چارلقله ، ناجلیت ورهبان آره سنده کی درین ودرینلکی جهتله بر درجهیه قدر کیزی منافرتدر : بوسکره کیلر هر آن حکومتی اشتراک ایچون اوغراشمشدردر .

بو امر اصلی اطرافه بعض وقایع مهمه دها طویلاندی : محکوم ایدیلن اقوام شدت ویا حلم ایله روسیهیه ربط ایدیلدی . غربدن ادخال ایدیلن اصول اداره ، بالذات احداث ایلدیکی صنوفی کیت کیده چارلق و کندیزی علیه چویروب ، مخالفته اصلزادکان و رهبان ایله اتفاق ایتدیردی . ینه او اصول اداره چارلقی طوغوران ، بسلهین ، صیانت ایدن عوامی ایکییه آیروب بریسنی - صنایع عملیه سنی - آچیقندن آچیغه چارلق دشمنی ایتدی . ایکنجیسنی بیله - اراضی عملیه سنی - چارلقدن خیلی تنفیر ایلدی ، بو جهتله مخالفین طرفی کیتدکجه قوتلندی .

ایشته شمیدیکی اختلال بو قوتنه کووه ن مخالفینک ، اجنبی تعرضیه ضعیفلهین چارلقدن قوه حاکمینی استحصال ایچون ایتدکاری هجوملردر . بو هجوملرک بو آنه قدر عدم

موفقیت‌تری ، روس خلقنك اك بيوك اكثریتنی تشکیل ایدن
 کویلی عوامك ، اراضی عمله‌سنك هنوز تماماً واضح بروضعت
 آمايشدنذر. موثریق دائماً اولدیننی کبی شمدی ده‌مبهم طورییور .
 اکر مختلف ولایتلرده ظهور ایدن زراعی قیاملار تنظیم
 ایدیلوب قوهٔ مخالفه‌یه خادم قیلنه بیلسه وقسم اعظمی کویلیدن
 متشکل اردوده عدم اطاعت اماره‌لری آرتسه چارلغك شکل
 حاضر ی صوك نفسنه کلمش اوله‌جقدر .

۱۴ ایلول ۱۹۰۵

بیتدی .

3 1761 06978361 1

DR
405
A53